

Koti- ja asumispalvelut

Vammaispalvelulain ja -asetuksen
soveltamisohje sekä erityishuollon
myöntämiskriteerit

1.1.2023

Ohje perustuu ajantasaiseen lainsäädäntöön

Sisällys

1. Vammaispalvelulain (380/1987) ja -asetuksen (759/1987) soveltamisohje	3
1.1 Rai-arvioinnin hyödyntäminen toimintakyvyn arvioinnissa.....	3
1.2 Vaikeavammaisille tarkoitetut kunnan erityisen järjestämisvelvollisuuden piiriin kuuluvat palvelut ja tukitoimet	5
1.2.1 Vaikeavammaisten henkilökohtainen apu (VpL 8c ja 8d §)	5
1.2.2 Vaikeavammaisten henkilöiden asunnon muutostyöt sekä asuntoon kuuluvat välineet, koneet ja laitteet (VpL 9 §, VpA 12 ja 13 §)	7
1.2.3 Vaikeavammaisten henkilöiden kuljetuspalvelut (VpL 8 §, VpA 4, 5 ja 6 §).....	8
1.2.4 Vaikeavammaisten henkilöiden palveluasuminen (VpL 8 §, VpA 10 § ja 11 §)	9
1.2.5 Vaikeavammaisten päivätoiminta (VpL 8§, 8b §).....	9
1.3 Vammaisille henkilöille tarkoitetut harkinnanvaraiset ja määrärahasidonnaiset palvelut ja tukitoimet	9
1.3.1 Päivittäisissä toimissa suoriutumisessa tarvittavat välineet, koneet ja laitteet (VpL 9§, VpA 17 §).....	10
1.3.1.1 Korvaus auton hankintaan ja auton muutostyöt	10
1.3.1.2 Päivittäisissä toiminnoissa tarvittavat välineet, koneet ja laitteet	11
1.3.2 Sopeutusvalmennus (VpL 8 §, VpA 15 §)	11
1.3.3 Ylimääräiset vaatetuskustannukset (VpL 9 §, VpA 18 §) ja ylimääräiset erityisravintokustannukset (VpL 9 §, VpA 19 §).....	11
2. Erityishuollon palveluiden myöntämiskriteerit	12
2.1 Erityishuollon kuntoutuksen ohjaus ja itsenäisen asumisen tuki.....	12
2.2 Erityishuollon tuettu asuminen	12
2.3 Erityishuollon palveluasuminen	13
2.4 Erityishuollon tehostettu palveluasuminen	13
2.5 Erityishuollon laitoshoido	13
2.6 Kuntouttava varhaiskasvatus erityishuoltona	14
2.7 Erityishuollon kuljetukset	14

1. VAMMAISPALVELULAIN (380/1987) JA -ASETUKSEN (759/1987) SOVELTAMISOHJE

Tähän kappaleeseen on koottu vammaisten henkilöiden palveluja ja tukitoimia koskevan vammaispalvelulain 380/1987 (VpL) ja vammaispalveluasetuksen 759/1987 (VpA) mukaisten palvelujen ja tukitoimien myöntämistä koskevat ohjeet.

Vammaisten henkilöiden tarvitsemat palvelut ja tukitoimet järjestetään siten, että ne tukevat heidän omatoimista suoriutumistaan (VpA 1 §). Kyseisiä palveluja ja tukitoimia järjestetään silloin, kun vammaisen henkilö ei saa hänelle riittäviä ja sopivia palveluja tai etuuksia muun lain nojalla (VpL 4 §). Kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain (519/1977) 1 §:ssä tarkoitettulle henkilölle järjestetään hänen vammaisuutensa edellyttämiä palveluja ja tukitoimia ensisijaisesti vammaispalvelulain nojalla siltä osin kuin ne ovat hänen palveluntarpeeseensa nähden riittäviä ja sopivia sekä muutoinkin hänen etunsa mukaisia.

Vammaisena henkilönä pidetään vammaispalvelulain 2 §:n mukaisesti sellaista henkilöä, jolla vamman tai sairauden johdosta on pitkäaikaisesti erityisiä vaikeuksia suoriutua tavanomaisista elämän toiminnoista. Kyseessä tulee olla vammasta tai sairaudesta aiheutuva pysyvä toimintakyvyn muutos tai toimintakyvyn etenevä heikkeneminen. Vammaispalvelulain mukaisia palveluja ja tukitoimia ei pääsääntöisesti myönnetä kuntoutumisvaiheessa olevalle henkilölle.

Vammaisen henkilön tarvitsemien palvelujen ja tukitoimien selvittämiseksi laaditaan palvelusuunnitelma (VpL 3a §). Palvelusuunnitelmaa tarkistetaan, jos vammaisen henkilön palveluntarpeessa tai olosuhteissa tapahtuu muutoksia sekä muutoinkin tarpeen mukaan. Vammaispalvelulain mukaisten palvelujen ja tukitoimien tarpeen selvittäminen aloitetaan viimeistään seitsemäntenä arkipäivänä sen jälkeen, kun vammaisen henkilö tai hänen laillinen edustajansa tai omaisensa, muu henkilö tai viranomaisena on ottanut yhteyttä vammaispalveluun palvelujen saamiseksi.

Vammaispalvelulain mukaisia palveluja ja tukitoimia koskevat päätökset tehdään ilman aiheetonta viivytystä ja viimeistään kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun vammaisen henkilö tai hänen edustajansa on esittänyt palvelua tai tukitointa koskevan hakemuksen, jollei asian selvittäminen erityisestä syystä vaadi pitempää käsittelyaikaa.

Vakuutuslaitokselta peritään vammaispalvelulain mukaisten palvelujen ja tukitoimien järjestämisestä aiheutuvia kustannuksia silloin, kun palveluja ja tukitoimia on annettu samaan tarkoitukseen ja samaan aikaan kuin vakuutuslaitos on korvausvelvollinen (VpL 15 §).

1.1 RAI-ARVIOINNIN HYÖDYNTÄMINEN TOIMINTAKYVYN ARVIOINNISSA

Hyvinvointi-alueella on käytössä asiakkaiden toimintakyvyn, hoidon ja palveluiden tarpeen arviointiin RAI- järjestelmä. Kehitysvammaispalveluissa käytetään kehitysvammatyön interRAI-ID (Intellectual Disabilities) järjestelmää. Tarkoituksena on hyödyntää järjestelmää mm. päätöksenteon tukena myönnettäessä asiakkaille yksilöllisiä ja tarpeenmukaisia palveluja. RAI- arvioinnin tuottama tieto ohjaa osaltaan asiakkaiden palveluiden oikea-aikaiseen ja -sisältöiseen järjestämiseen.

RAI (Resident Assessment Instrument) arviointien avulla selvitetään asiakkaiden yksilöllisiä voimavaroja, riskitekijöitä ja ongelmia. Arviointien tekeminen perustuu keskusteluun, haastatteluun ja havainnointiin. Arviointikeskustelun ja arvioinnin tuottaman tiedon avulla voidaan täten yhdessä asiakkaan kanssa arvioida millaisesta tuesta, palveluista ja hoidosta hän

hyötyy. Omaiset ja läheiset voivat osallistua arviointiprosessiin tarpeen ja mahdollisuuksiensa mukaan. Yhdenmukainen ja standardoitu arviointijärjestelmä prosesseineen mahdollistaa asiakkaiden tasavertaisen kohtaamisen. Arviointikeskustelun ja arviointien tuottaman tiedon avulla asiakkaat tiedostavat paremmin omaa toimintakyvyn tilaa ja hoitohenkilöstö saa päätöksenteon tueksi tietoa. RAI-arviointien avulla ohjaus, tuki ja hoito voidaan kohdentaa tarkoituksenmukaisemmin ja saadaan tietoa, jota voidaan hyödyntää asiakkaan keskeisten tavoitteiden määrittämiseen ja niiden toteutumisen seurantaan.

Esimerkiksi palvelutarpeen arvioinnissa ja työ- ja päivätoiminnassa hyödynnetään interRAI ID-osittaisarviointia. Osittaisarvioinnin sisällöt on sovittu hyvinvointialueella yhtenäiseksi. Osittaisarviointia hyödynnetään asiakkaiden toimintakyvyn ja palvelutarpeiden selvittämisessä sekä asiakassuunnitelman ja palvelujen yksilöllisiä sisältöjä suunniteltaessa. Osittaisarviointi mahdollistaa vähimmäisisällön lisäksi yksilöllisten tarpeiden mukaan osa-alueiden lisäämistä arviointisisältöön. Asiakkaan ollessa säännöllisissä palveluissa mm. kotiin tuettavat palvelut tai asumisen palvelut tehdään yleensä laaja toimintakyvyn arviointi (kokonaisarviointi). Säännöllisissä palveluissa toimintakyvyn kokonaisarviointeja tehdään säännöllisesti kuten vuosittain tai asiakkaan voinnin oleellisesti muuttuessa. Tilapäisillä jaksoilla voidaan tarpeen mukaan tehdä asiakkaalle joko osittais- tai kokonaisarviointi. Käyttökokemuksen myötä arvioidaan osittaisarvioinnin sisältöä ja riittävyttä. Järjestelmän käytettävyys vammautuneiden ja vammaisten osalta arvioidaan käyttökokemuksen myötä. Muut käytössä olevat RAI-järjestelmät saattavat vastata jo tähän tarpeeseen, mikäli interRAI ID - järjestelmä koetaan soveltumattomaksi.

RAI-arvioinnit tuottavat monipuolista tietoa päätöksenteon tueksi. Palvelutarvetta kuvaavaa mittaria (MAPLe 1-5) hyödynnetään tunnistettaessa, onko kyseessä vähäistä (1), lievää (2), kohtalaista (3), suurta (4) vai erittäin suurta (5) palvelutarvetta. Mittari huomioi erityisesti asiakkaan kognition ja arkisuoriutumisen tilaa. Muita sisältöjä mittarissa ovat esimerkiksi haastavan käyttäytymisen oireet, kotiympäristön tilanne, kaatuilu, aktiivisuuden määrä ja muutokset kognitiossa tai arkisuoriutumisessa. Laajalla palvelutarvemittarilla (MAPLe 1-15) voidaan luoda erilaisia tarvesegmenttejä/-ryhmiä liittyen asiakkaiden palvelutarpeeseen ja sitä kautta kehittää palvelumalleja. Kognition tilaa (CPS 0-6) kuvaava mittari auttaa ymmärtämään millainen vaikutus asiakkaan kognition tilalla on esimerkiksi kotona selviytymiseen ja päivittäisten toimintojen turvalliseen ja asianmukaiseen toteutumiseen. Arkisuoriutumisen mittareilla (ADL ja IADL - mittarit) saadaan selville, tarvitseeko asiakas tukea tai apua esimerkiksi aterioiden valmistamisessa, kotitaloustöissä, ostoksilla käynneissä, lääkehoidon toteutuksessa, kuljetuksissa, ruokailussa, liikkumisessa tai henkilökohtaisen hygienian hoidossa. Henkilöstön arvio asiakkaan kuntoutumisen potentiaalista tulee näkyviin asiakkaan kuntoutumismahdollisuus mittarin (REHABPOT 0-1) kautta.

Mahdollisten haastavan käyttäytymisen oireiden esiintyvyys ja vaikeus esim. aggressiivinen käyttäytyminen tai hoitotoimissa avustamisen vastustelu tulevat esille ABS 0-12 mittarin avulla. Surullisuutta, ahdistuneisuutta ja masentuneisuutta saadaan esille keskustelemalla ja havainnoimalla kahden eri mittarin avulla: Itsearviointi mieliala (DRSSR 0-9) ja Masennuksen oiremittari (DRS 0-12). Mielialaan liittyvien negatiivisten oireiden esiintymistä kuvaa sosiaalisesta vetäytymisestä kertova mittari (SOCWD 0-12). Lisäksi kokonaisarvioinnista muodostuu asiakkaan alkoholin riskikäytön tilanteesta kertova mittari (AUDIT-C 0-12). Sosiaalisen osallistumisen (RISE 0-6) mittarin avulla tunnistetaan asiakkaan osallisuuden määrää, kiinnostuneisuutta ja voimavaroja osallistua palvelussa järjestettyyn yhteiseen toimintaan.

Muita kokonaisarvioinnista muodostuvia mittareita ovat mm. kivun voimakkuus (PAIN 0-4), painoindeksi (BMI), kommunikointikyky vuorovaikutustilanteissa (COMM 0-8) ja kuulo- ja näkökyvyn tilanne (DbSI 0-5). Mittareiden lisäksi arvioinnista muodostuu herätteitä (CAP =

Clinical Assessment Protocols), joiden avulla voidaan tunnistaa niitä osa-alueita, joihin henkilö tarvitsee esim. lisätukea tai kuntouttavia toimia. CAP-heräte aktivoituu kahdesta eri syystä, joko asiakas todennäköisesti hyötyy saadessaan asianmukaista tukea kyseisellä elämänalueella tai asiakkaan tilanne on vaarassa heikentyä, ellei siihen puututa. Herätteet liittyvät mm. kommunikointiin ja itseilmaisuun, vahingolliseen käyttäytymiseen, mielekkääseen toimintaan ja sosiaalisiin suhteisiin. Herätteitä voidaan tarvittaessa lisätä osittaisarvioinnin sisältöön. Paitsi mittarit niin arvioinnin yksittäiset kysymykset auttavat myös tunnistamaan hoidon ja palveluiden tarvetta, kuten päivystyskäyntien määriä tai läheisten/omaisten jaksamiseen liittyvää tilannetta. Asiakas on aktiivinen osallistuja oman toimintakyvyn arvioinnissa ja asettaa omia henkilökohtaisia tavoitteita, jotka kirjataan arviointiin ja joiden toteutumista hän seuranta-arvioinnissa itse arvioi.

interRAI ID arvioinnin käyttö tukee kattavaa ja monipuolista hoidon ja palveluiden tarpeen tunnistamista ja seuranta. Hoidon ja palveluiden vaikuttavuutta voidaan arvioida säännöllisesti tehtävillä arvioinneilla. Arvioinnit tuottavat asiakas- ja yksikkötasolla tietoa, esim. missä määrin palvelulla on pystytty lievittämään psyykkisten sairauksien oireita, lisäämään asiakkaan itsenäistä suoriutumista ja itsenäisyyttä, parantamaan sosiaalista ja fyysistä toimintakykyä ja osallisuutta erilaisiin toimintoihin.

1.2 VAIKEAVAMMAISILLE TARKOITETUT KUNNAN ERITYSEN JÄRJESTÄMISVELVOLLISUUDEN PIIRIIN KUULUVAT PALVELUT JA TUKITOIMET

1.2.1 Vaikeavammaisten henkilökohtainen apu (VpL 8c ja 8d §)

Kunnan on järjestettävä vaikeavammaiselle henkilölle henkilökohtaista apua, jos henkilö vammansa tai sairautensa johdosta välttämättä tarvitsee palvelua suoriutuakseen tavanomaisista elämän toiminnosta. Henkilökohtainen apu lähtee vaikeavammaisen henkilön tarpeesta, eli tällöin vaikeavammaisen ihminen itse tunnistaa tarpeensa ja myös ilmaisee muille, mitä haluaa vamman tai sairauden aiheuttamasta toimintarajoituksesta huolimatta tehdä. Mikäli avun tarve painottuu hoivaan, valvontaan tai työntekijälähtöiseen hoitoon, ei henkilökohtaista apua pääsääntöisesti myönnetä.

Henkilökohtaista apua myönnettäessä vaikeavammaisena pidetään henkilöä, joka tarvitsee pitkäaikaisen tai etenevän vamman tai sairauden johdosta välttämättä ja toistuvasti toisen henkilön apua päivittäisissä toimissa, työssä ja opiskelussa, harrastuksissa, yhteiskunnallisessa osallistumisessa tai sosiaalisen vuorovaikutuksen ylläpitämisessä. Kyseessä on tällöin määrällisesti runsas avun tarve tai toisaalta vähäisempi, mutta silti jatkuvaluonteinen ja/tai toistuva avun tarve. Pääasiassa ikääntymiseen liittyvistä sairauksista ja toimintarajoitteista johtuva avun tarve ei oikeuta vammaispalvelulaissa tarkoitettuun henkilökohtaiseen apuun.

Henkilökohtaista apua on järjestettävä päivittäisiä toimia, työtä ja opiskelua varten siinä laajuudessa kuin vaikeavammaisen henkilö sitä välttämättä tarvitsee. Päivittäisillä toimilla tarkoitetaan niitä henkilökohtaisia toimintoja, joita ihmiset elämässään tekevät joko joka päivä tai harvemmin, mutta kuitenkin toistuvasti tietyin aikaväleihin. Päivittäisiä toimia ovat muun muassa liikkuminen, pukeutuminen, henkilökohtaisen hygienian hoito, WC-toiminnot, vaate- ja ruokahuolto, kodin siisteydestä huolehtiminen sekä asiointi. Niihin luetaan myös vaikeavammaisen henkilön huollossa tai hoidossa olevan lapsen päivittäisiin toimiin osallistuminen.

Henkilökohtainen apu käsittää lisäksi ne lääkinnälliset hoitotoimenpiteet, jotka ovat viikoittain tai useammin toistuvia ja vamman tai pitkäaikaissairauden vuoksi välttämättömiä ja avustettava

tekisi kyseiset asiat itse, mikäli hänellä ei olisi vammasta tai sairaudesta johtuvia toimintarajoitteita. Tällaisia voivat olla esimerkiksi verensokerin mittaus, verenpaineen mittaus, insuliinikynän käyttö, toistokatetrointi tai peg-letkun käyttö.

Palveluasumisen tai asumispalvelujen piirissä oleville vaikeavammaisille henkilöille henkilökohtaista apua on järjestettävä kodin ulkopuolisiin päivittäisiin toimiin heidän välttämätöntä avuntarvettaan vastaavalla tavalla.

Henkilökohtaiseen apuun liittyen työllä tarkoitetaan työsuhteeseen perustuvan toiminnan lisäksi yritystoimintaa. Henkilökohtainen apu työssä koskee ainoastaan sellaisia yksittäisiä asioita, joista selviytyminen vamman vuoksi on vaikeavammaiselle henkilölle mahdotonta; ei siis työn tai sen osan suorittamista kokonaan.

Opiskeluna pidetään tutkinnon tai ammatin saavuttamiseen tähtäävää opiskelua tai sellaista opiskelua, joka vahvistaa vaikeavammaisen henkilön ammattitaitoa ja työllistymisedellytyksiä. Tällaiseksi opiskeluksi katsotaan myös valmentava ja kuntouttava opetus ja ohjaus. Vaikeavammaiselle koululaiselle annettava apu voi kattaa esimerkiksi avustamisen kotitehtävissä kouluajan jälkeen.

Henkilökohtaista apua voidaan myöntää vaikeavammaisen henkilön kotimaassa tapahtuvien ja ulkomaille suuntautuvien loma- tai työmatkojen ajaksi. Jos vaikeavammaiselle päivittäiseen avustamiseen myönnetyt tunnit eivät kata välttämätöntä avun tarvetta matkan aikana, on etukäteen otettava yhteyttä vammaispalveluun. Matkojen ajalta korvataan avustajan välttämättömät, kohtuulliset matka- ja majoituskulut silloin, kun avustaminen edellyttää matkustamista vaikeavammaisen henkilön työn tai vapaa-ajan vieton vuoksi. Matkojen ajalta avustajalle ei korvata ateriamaksuja eikä päivärahoja (ellei kuulu Tes:in piiriin).

Kodin ulkopuolista toimintaa (harrastuksia, yhteiskunnallista osallistumista tai sosiaalisen vuorovaikutuksen ylläpitämistä) varten henkilökohtaista apua on järjestettävä vähintään 30 tuntia kuukaudessa, jollei tätä pienempi tuntimäärä riitä turvaamaan vaikeavammaisen henkilön välttämätöntä avuntarvetta.

Henkilökohtainen apu voidaan toteuttaa korvaamalla henkilökohtaisen avustajan palkkaamisesta aiheutuvat lakisääteiset välttämättömät kustannukset, palvelusetelillä, ostopalvelulla tai hyvinvointialueen tuottamana palveluna. Toteuttamistavasta sovitaan yksilökohtaisesti vaikeavammaisen henkilön palvelusuunnitelmassa.

Henkilökohtaisen avustajan työnantajana toimii vaikeavammaisen henkilö. Pääsääntöisesti työsuhteeseen on palkattava muu henkilö kuin vaikeavammaisen henkilön perheenjäsen (puoliso, lapsi, vanhempi, isovanhempi tai muu läheinen, eli avopuoliso tai samaa sukupuolta oleva elämänkumppani). Poikkeuksena ovat kuitenkin tilanteet, joissa omaisen palkkaaminen on erityisen painavasta syystä tarpeelliseksi ajaksi vaikeavammaisen henkilön edun mukaista (esimerkiksi äkillinen avun tarve perheen ulkopuolisen avustajan sairaustuessa tai työsuhteen päättyessä, vaikeus löytää perheen ulkopuolista avustajaa tai vammaan ja sairauteen liittyvät vaihtoehtoiseen kommunikaatioon liittyvät erityiset syyt, kuten ilmeiden ja tunnetilojen tulkitseminen).

Hyvinvointialueella korvattavat henkilökohtaisen avustajan palkka ja palkkakulut vahvistetaan erikseen. Sijaismaksajapalvelua myönnetään kaikille henkilökohtaisten avustajien työnantajille hyvinvointialueella.

Käytettäessä työnantajamallia henkilökohtaisen avun toteuttamisessa työnantajalle voidaan korvata kertakäyttöhanskojen hankkimisesta aiheutuneet kohtuulliset kustannukset silloin, kun kertakäyttöhanskojen käyttäminen on välttämätöntä liittyen esimerkiksi intiimialueiden

hygieniassa avustamiseen. Korona-ajan korvaukset myönnetään erillisen tilannekohtaisen ohjeen mukaan.

1.2.2 Vaikeavammaisten henkilöiden asunnon muutostyöt sekä asuntoon kuuluvat välineet, koneet ja laitteet (VpL 9 §, VpA 12 ja 13 §)

Myönnettäessä vaikeavammaiselle henkilölle asunnon muutostöitä ja asuntoon kuuluvia välineitä, koneita ja laitteita pitäydytään vamman tai sairauden vuoksi välttämättä tarvittavien muutostöiden ja laitteiden kohtuullisten kustannusten korvaamisessa. Jos vamman kannalta välttämättömiä asunnonmuutostöitä ei ole mahdollista toteuttaa kohtuuhintaisilla asunnonmuutostöillä, ne voidaan toteuttaa korvaamalla uudisrakentamisen kohtuulliset kustannukset. Uudisrakentamisen suunnittelu- ja rakennusvaiheessa tulee huomioida vamman tai sairauden vaatimat muutostyöt, jolloin kokonaiskustannukset jäävät pienemmiksi. Muutostöitä myönnetään vain henkilön säännöllisessä ja pitkäaikaisessa käytössä olevaan asuntoon ja asunnon välittömään lähiympäristöön.

Vammaispalvelulain ja -asetuksen tarkoittama esteiden poistaminen asunnon välittömästä lähiympäristöstä ei tule yleensä sovellettavaksi, kun on kyse hissien tai muun nostolaitteen tai välineen asentamisesta taloyhtiön porrashuoneeseen. Asunnon muutostöinä ei ole tarkoitus korvata niitä kustannuksia, jotka aiheutuvat asumisesta hissittömässä kerrostalossa. Taloyhtiöille kuuluvat säilytystilojen ja varastojen rakentaminen, pysäköintipaikat, pihojen asfaltoinnit ja huolehtiminen em. tilojen ja väylien yms. esteettömyydestä ja saavutettavuudesta.

Muutostöitä myönnetään vain henkilön säännöllisessä ja pitkäaikaisessa käytössä olevaan asuntoon ja asunnon välittömään lähiympäristöön. Muutostöiden korvaaminen ei koske vapaa-ajan asuntoja.

Hyvinvointialueella on oikeus asettaa päätöksessään sellaisia ehtoja, jotka mahdollistavat muutostöiden tekemisen. Hyvinvointialue voi esimerkiksi vaatia ennen asunnon muutostöiden maksamista, että asunnossa tehdään tarvittavat peruskorjaukset.

Muutostyön rakennusteknisen suunnitelman tekee tekninen asiantuntija asiakkaalle silloin, kun sitä tarvitaan asunto-osakeyhtiön tai vuokranantajan lupaa varten. Asiakas vastaa itse lupien pyytämisestä. Päätöstä ja muutostyötä ei voida tehdä ennen asunto-osakeyhtiön tai vuokranantajan antamaa lupaa.

Asunnonmuutostyöt myönnetään pääasiassa avustuksena. Avustuspäätöksen saatuaan asiakas valitsee itse urakoitsijan jolla työn teettää. Sopimussuhde syntyy asiakkaan ja urakoitsijan kanssa. Mikäli kohteessa on ollut suunnitteluvirhe tai tehdyssä työssä joku muu virhe, vastaa suunnittelija tai urakoitsija virheestään yleisten sopimusehtojen mukaan. Tällaisessa tilanteessa vammaispalvelut ei osallistu asiassa mahdollisesti syntyviin erimielisyyksiin, vaan asian ratkaisee tarvittaessa kuluttajaviranomainen.

Kunta korvaa asunnon muutostöistä aiheutuvat kohtuulliset kustannukset. Kohtuullisen kustannustason ylittävät osin kustannukset jäävät kuitenkin asiakkaan itse maksettavaksi. Muutostyön suorittaja vastaa laatutasosta ja siitä, että muutostyöt toteutetaan hyviä rakennustapoja noudattaen. Mikäli asunnon muutostyön toteutus tapahtuu sellaisen henkilön toimesta, jolla ei ole alan ammatillista koulutusta tai yritystä, voidaan korvata asunnon muutostyöstä aiheutuvia kohtuullisia materiaalikuluja, mutta ei työn osuutta. Jos muutostöitä tai apuvälineitä hankitaan ilman voimassa olevaa vammaispalveluiden päätöstä, kustannusten korvaaminen voi olla epävarmaa. Kustannusten korvausta on haettava vammaispalveluasetuksen 20 §:ssä säädetyssä määräajassa eli kuudessa kuukaudessa kustannusten synnystä.

Mikäli vammaisen henkilö muuttaa tai vaihtaa asuntoa, on korvausta koskevassa hakemuksessa perusteltava, paitsi vammasta tai sairaudesta aiheutuva tarve muutostöihin, myös muuton tai asunnon vaihdon peruste. Asunnon vaihdon syynä voi olla esimerkiksi perhetilanteen muutos, lapsen syntymä, lisääntynyt apuvälineiden tarve tai tarve vaihtaa paikkakuntaa työn takia.

Asuntoon kuuluvia välineitä ja laitteita korvataan vaikeavammaiselle, jos hän vammansa tai sairautensa johdosta välttämättä tarvitsee näitä selviytyäkseen kotona. Tällaisia koneita voivat olla esim. kiinteästi asennettavat nostolaitteet tai porrashissi. Asuntoon kuuluvat välineet ja laitteet myönnetään asiakkaalle käyttöön, jolloin niiden omistusoikeus jää kunnalle, ja laitteiden huolto- ja korjauskustannukset tulevat kunnan maksettaviksi.

1.2.3 Vaikeavammaisten henkilöiden kuljetuspalvelut (VpL 8 §, VpA 4, 5 ja 6 §)

Kuljetuspalveluihin niihin liittyvine saattajapalveluineen kuuluu vaikeavammaisen henkilön työssä käymisen, opiskelun, asioimisen, yhteiskunnallisen osallistumisen, virkistymisen tai muun syyn vuoksi tarpeelliset, jokapäiväiseen elämään kuuluvat kuljetukset henkilön asuinkunnan alueella tai lähikuntiin ulottuvat kuljetukset. Kuljetuspalveluja ei järjestetä henkilölle, joka saa näitä palveluja muun lain nojalla. Asioimis- ja virkistysmatkoja myönnetään yksilöllisen tarpeen mukaan.

Vaikeavammaisella henkilöllä on oikeus vähintään 18 yhdensuuntaiseen matkaan kuukaudessa. Harkittaessa myönnettävien kuljetuspalvelumatkojen määrää otetaan huomioon oman auton hankintakustannuksiin myönnetty vammaispalvelulain mukainen avustus sekä mahdollisuus käyttää palveluliikennettä asiointimatkoilla. Kuljetuspalvelupäätökset tehdään matkaa/kk. Kuljetuspalvelun yksilöllinen tarve tarkistetaan lähettämälle asiakkaalle tarkistushakemus ennen kuljetuspalvelupäätöksen päättymistä.

Kuljetuspalvelua voi käyttää **Liitteen 1.** mukaisesti asuinkunnasta riippuen. Kuljetuspalvelumatkasta peritään kohtuullinen omavastuuosuus, joka vastaa joukkoliikenteen vastaavan mittaisesta matkasta perittävää maksua.

1.7.2021 voimaan tulleen asiakasmaksulain mukaisesti hyvinvointialueen tulee vastata asiakkaan asiakasmaksujen laskutuksesta. Asiakas saa laskun käyttämiensä matkojen perusteella. Matkojen omavastuu perustuu asiakkaan tekemien matkojen pituuteen. Kuljetuspalveluiden omavastuuosuuksiin on mahdollista hakea alennusta tai perimättä jättämistä.

Vaikeavammaisen asuessa yli kuukauden ajan kotikunnan ulkopuolella, hänen on sovittava kuljetuspalvelun käyttämisestä toisella paikkakunnalla erikseen vammaispalvelun viranhaltijan kanssa joka tekee palvelusta päätöksen.

Vakiotaksioikeus perustuu asiakaslähtöiseen tarpeen arviointiin ja asiakkaan erityistarpeista lähtevään palvelun toteuttamisen vaatimukseen. Vakiotaksioikeutta haetaan erikseen hyvinvointialueen vammaispalvelusta.

Työ- ja opiskelumatkat myönnetään hakemuksen perusteella todellisen tarpeen mukaan. Opiskeluksi katsotaan peruskoulutuksen jälkeinen tutkintoon tai ammattipätevyuden suorittamiseen tähtäävä opiskelu, HOJKS:n pohjautuva useamman vuoden kestävä valmentava koulutus sekä työllistymistä tukeva opiskelu. Välttämättömillä työhön ja opiskeluun liittyvillä matkoilla tarkoitetaan matkoja työ- ja opiskelupaikalle ja pois työ- ja opiskelupaikalta. Asiakas voi käyttää kuljetuspalvelua mennäkseen työ- tai opiskelupaikalta asiointipaikalle, esimerkiksi kauppaan. Työ- ja opiskelumatkoihin tarkoitettuja kuljetuspalvelumatkoja ei voi käyttää kuitenkaan muutoin asiointitarkoituksiin. Vammaispalvelulain mukaisina kuljetuspalvelumatkoina ei myönnetä sellaisia matkoja, jotka tehdään työsopimuksen tai työnantajan määräyksen perusteella. Näistä matkoista työntekijä saa korvauksen työsopimuksen tai työehtosopimuksen

perusteella palkkana, kilometrikorvauksena, oman auton käyttökorvauksena tai muulla tavoin. Vastaavasti toimitaan vammaisen henkilön toimiessa yrittäjänä. Työ- ja opiskelumatkat voidaan myöntää asuinkunnan työssäkäyntialueelle.

Työ- ja opiskelumatkoina myönnettyistä kuljetuspalvelumatkoista peritään kohtuullinen omavastuuosuus, joka vastaa joukkoliikenteen vastaavan mittaisesta matkasta perittävää maksua.

1.2.4 Vaikeavammaisten henkilöiden palveluasuminen (VpL 8 §, VpA 10 § ja 11 §)

Palveluasuminen järjestetään joko palvelutaloasumisena, ryhmämuotoisena asumisena ryhmäkodissa tai vaikeavammaisen henkilön kotiin järjestettävien asumiseen liittyvien välttämättömien palvelujen turvin. Palveluasumisen toteuttamistavasta ja tarvittavista palveluista sovitaan palvelusuunnitelmassa.

Järjestettäessä palveluasuminen palvelutalossa tai ryhmäkodissa asiakas maksaa itse vuokran sekä ruoka- ja muut tarvikkekustannukset. Järjestettäessä palveluasuminen vaikeavammaisen henkilön kotiin kotona asumista tukevat palvelut, kuten omaishoidontuki, kotipalvelu tai henkilökohtainen apu, ovat hänelle maksuttomia. Akuutin sairauden hoitoon liittyvät kotihoidon käynnit ovat maksullisia.

Turvapuhelimen käytöstä ei peritä palvelumaksua, mutta asiakas maksaa laitteen asennuksesta, laitevuokrasta ja puhelinliittymästä aiheutuvat kustannukset.

1.2.5 Vaikeavammaisten päivätoiminta (VpL 8§, 8b §)

Vammaispalvelulain mukaista päivätoimintaa järjestetään työikäiselle vaikeavammaiselle henkilölle, jonka toimeentulo perustuu pääosin sairauden tai työkyvyttömyyden perusteella myönnettäviin etuuksiin. Lisäksi edellytetään, että henkilöllä on erittäin vaikea toimintarajoite, joka estää häntä osallistumasta sosiaalihuoltolain mukaiseen työtoimintaan. Toimintakyky voi olla voimakkaasti alentunut esimerkiksi aivovamman tai useamman eri vamman tai sairauden yhteisvaikutuksen seurauksena.

Asiakkaan toimintakyky ja palveluiden tarve arvioidaan palvelusuunnitelmaa tehtäessä, jolloin arvioidaan hänen mahdollisuutensa osallistua työ- tai päivätoimintaan. Päivätoimintaa järjestetään viitenä päivänä viikossa tai tätä harvemmin, jos se sopii asiakkaan tilanteeseensa paremmin. Päivätoiminta on asiakkaalle maksutonta, mutta toimintaan liittyvien kuljetusten ja aterioiden kustannuksista vastaa asiakas itse.

Henkilökohtaisella budjetilla voidaan järjestää yksilöllistä päivätoimintaa vaikeavammaiselle tai kehitysvammaiselle henkilölle myös muussa kuin sosiaalipalvelun tuottamiseen tarkoitetussa toimintaympäristössä. Tarve nousee asiakkaan omista tarpeista ja mielenkiinnon kohteista, joihin ei ole tarkoituksenmukaista tai mahdollista vastata muilla päiväaikaisen toiminnan järjestämistavoilla. Toiminta voi sisältää esimerkiksi kolmannen sektorin järjestön tarjoamaa hevostalli-, retkeily- tai taidetoimintaa. Henkilökohtaisena budjettina järjestettävään päivätoimintaan osallistuminen edellyttää, ettei asiakkaalla ole säännöllistä tarvetta toimintapäivän aikaiselle lääkehoidolle tai hoitotoimenpiteille, joihin hän tarvitsisi henkilökunnan apua tai ohjausta.

1.3 VAMMAISILLE HENKILÖILLE TARKOITETUT HARKINNANVARAISET JA MÄÄRÄRAHASIDONNAISET PALVELUT JA TUKITOIMET

1.3.1 Päivittäisissä toimissa suoriutumisessa tarvittavat välineet, koneet ja laitteet (VpL 9§, VpA 17 §)

Taloudellista tukitoimea myönnettäessä arvioidaan edistääkö haettu väline, kone tai laite olennaisesti vammaisen henkilön omatoimista suoriutumista ja vähentääkö se huomattavasti muiden palvelujen tarvetta. Määrärahat kohdennetaan ensisijaisesti kaikkein heikoimmassa asemassa oleville, esim. vaikeavammaisille henkilöille.

Päivittäisissä toimissa suoriutumisessa tarvittavien välineiden, koneiden ja laitteiden hankinnasta aiheutuvien kustannusten korvaamiseen varattu määräraha kohdennetaan ensisijaisesti vaikeavammaisten henkilöiden päivittäisissä toiminnoissa tarvitsemien välttämättömien välineiden, koneiden ja laitteiden muutostöihin ja toissijaisesti välineiden, koneiden ja laitteiden hankintaan. Päivittäisissä toiminnoissa tarvittavat välineet, koneet ja laitteet myönnetään pääasiassa omaksi, jolloin avustuksen määrä on enintään puolet kohtuullisista kustannuksista. Vakiomalliseen välineeseen tehdyt vamman vaatimat välttämättömät, kohtuuhintaiset muutostyöt korvataan kuitenkin kokonaan määrärahojen puitteissa.

1.3.1.1 Korvaus auton hankintaan ja auton muutostyöt

Ensisijaisena yhteiskunnan avustuksena vammaisen henkilön auton hankintaan on tullin myöntämä autoveronpalautus. Vammaispalveluasetuksen 17 §:n mukaista autoavustusta myönnetään ensisijaisesti vaikeavammaiselle henkilölle jokapäiväiseen liikkumiseen liittyvien tarpeiden perusteella. Avustuksen myöntämisellä tuetaan ensisijaisesti henkilön opiskelua tai työssäkäyntiä. Auton hankintakustannuksia korvattaessa arvioidaan auton hankinnan tai vaihtamisen tarvetta nimenomaan henkilön toimintakykyyn tai toimintakyvyn muutokseen perustuen.

Korvauksena auton hankintaan myönnetään enintään puolet kohtuuhintaisen auton hankkimisesta aiheutuvista todellisista kustannuksista. Korvauksen saamisen edellytyksenä on hakijan vaikeavammaisuus, säännöllinen ja päivittäinen kuljetustarve, säännöllinen liikkumisen apuvälineiden käyttö sekä muut vammaan ja sairauteen liittyvät perustelut oman auton tarpeesta.

Autoon tehtävinä muutostöinä korvataan asiakkaan vamman kannalta välttämättömät, kohtuuhintaiset apuvälineet, lisälaitteet ja muutostyöt, jotka mahdollistavat vaikeavammaiselle henkilölle auton käytön. Vamman vaatimat välttämättömät, kohtuuhintaiset lisälaitteet, elleivät ne ole autossa vakiovarusteina, korvataan yksilöllisen harkinnan mukaisesti määrärahojen puitteissa. Apuvälineiden ja lisälaitteiden osalta tulee selvittää mahdollisuus siirtää entisen auton lisälaitteet uuteen autoon. Lisäasennustöistä tulee olla eritelty tarjous. Vamman kannalta välttämättömät muutostyöt korvataan kokonaan VpL 9 § mukaisiin apuvälineisiin ja laitteisiin.

Auton huoltokustannuksia, korjauksia ja talvi-/kesärenkaita lisävarusteina ei korvata. Lisälaitteiden korjaus- ja huoltokustannusten korvaus arvioidaan määrärahan puitteissa tapauskohtaisesti. Auton varustetasosta tulee esittää tekninen erittely. Lisäasennustöistä tulee olla eritelty tarjous.

Autoavustusta hakiessa asiakkaan tulee esittää:

- lääkärinlausunto (korkeintaan vuosi sitten annettu)
- kirjallinen kustannusarvio ostettavaksi suunnitellusta autosta
- toiminta- tai fysioterapeutin lausunto lisälaitteiden tarpeesta
- kustannusarviot vamman tai sairauden johdosta välttämättömistä lisälaitteista ja
- arvio muutostöistä aiheutuvista kustannuksista
- autoliikkeen tai muun tahon tekemä arvio vanhan auton hyvityksestä
- ennakkoveropäätös autoveron palautuksesta
- päätökset muista auton hankintaa myönneistä avustuksista tai korvauksista

- muut perustelut autoavustuksen myöntämiselle
- rahoitussuunnitelma
- kopio ajokortista

1.3.1.2 Päivittäisissä toiminnoissa tarvittavat välineet, koneet ja laitteet

Pääsääntöisesti avustusta ei myönnetä kotitalouksissa yleisten kodinkoneiden: pyykinpesu- ja astianpesukone, matkapuhelin, tietokone sekä muut kodinkoneet) hankkimisesta aiheutuviin kustannuksiin. Korvausta voidaan myöntää ensisijaisesti vaikeavammaiselle henkilölle, jos tavallista kodinkonetta merkittävästi arvokkaampi laite on hänen itsenäisen päivittäisistä toiminnoistaan suoriutumisen vuoksi välttämätön ja vähentää merkittävästi muiden palvelujen, kuten henkilökohtaisen avun tarvetta.

Vammaisen vanhemman arjen suoriutumista lapsen kanssa mahdollistava apuväline siltä osin kuin kustannukset aiheutuvat vanhemman vammasta voidaan huomioida.

Arvioitaessa avustuksen myöntämistä selvitetään hakijan yksilöllinen kokonaistilanne, tietokoneen tarve sekä mahdollisuus hankkia tietokone muiden taloudellisten tukimuotojen, kuten Kelan vammaistuen, avulla. Vammaispalvelujen harkinnanvaraisissa taloudellisissa tukitoimissa korvaus tietokoneen hankinnasta aiheutuviin kustannuksiin voidaan suorittaa pääsääntöisesti kerran.

Myönnettäessä avustusta vaikeavammaisen henkilön harrastusvälineisiin edellytetään, että kysymyksessä on ns. erityisväline (esim. jääkelkka), jonka tarve on vammasta johtuva. Avustus on korkeintaan puolet kohtuullisista hankintakustannuksista.

1.3.2 Sopeutumisvalmennus (VpL 8 §, VpA 15 §)

Sopeutumisvalmennukseen tarkoitettut määrärahat kohdennetaan ensisijaisesti sellaiseen vaikeavammaisen henkilön ohjaamiseen, joka edistää merkittävästi hänen itsenäistä suoriutumistaan ja vähentää muiden palvelujen tarvetta, mutta jota henkilö ei muun lainsäädännön nojalla voi saada. Tällaisena sopeutumisvalmennuksena voidaan myöntää ensisijaisesti viittomien/ tukiviittomakielen opetusta tai AAC-ohjausta sekä näkövammaiselle tarkoitettua liikkumistaidon ohjausta. Myönnettäessä sopeutumisvalmennusta asiakkaalle, varmistetaan, onko asiakas saanut sopeutumisvalmennuksen mahdolliselta ensisijaiselta taholta (terveydenhuollon järjestämä lääkinällinen kuntoutus).

Sopeutumisvalmennusta voidaan toteuttaa yksilöllisesti tai ryhmäkohtaisesti. Tavoitteellinen ja määräaikainen palvelu.

1.3.3 Ylimääräiset vaatetuskustannukset (VpL 9 §, VpA 18 §) ja ylimääräiset erityisravintokustannukset (VpL 9 §, VpA 19 §)

Korvausta ylimääräisiin vaatetuskustannuksiin voidaan myöntää henkilölle, jolle aiheutuu vamman tai sairauden vuoksi kohtuuttomia, ylimääräisiä kustannuksia vaatteiden teettämisestä tai korjauttamisesta silloin, jos henkilö ei voi vammansa vuoksi käyttää perusmallistojen mukaisia valmisvaatteita. Korvausta ylimääräisiin erityisravintokustannuksiin voidaan myöntää henkilölle, jolle erityisravintokustannukset ovat kohtuuttoman suuret esim. klinisten ravintovalmisteiden käytön vuoksi.

Harkittaessa myönnettävää vammaispalvelulain mukaista korvausta määritellään, kuinka paljon ylimääräistä vammasta aiheutuvaa kustannusta on syntynyt. Ylimääräistä kustannusta arvioitaessa voidaan vertailukohtana käyttää toimeentulotuen laskennassa hyväksyttäviä elintarvike- tai vaatetuskustannuksia. Vammaispalvelulain mukainen korvaus sovitetaan yhteen muiden samalla perusteella myönnettyjen avustusten kanssa. Tällaisia avustuksia ovat mm. sairausvakuutuslain mukaiset korvaukset ja Kelan myöntämät etuudet, jossa on

myöntämisperusteena vamman tai sairauden aiheuttaman haitan ja avuntarpeen lisäksi siitä johtuvat erityiskustannukset.

2. ERITYISHUOLLON PALVELUIDEN MYÖNTÄMISKRITEERIT

Suurin osa kehitysvammaisten asiakkaiden tarvitsemista palveluista järjestyy peruspalveluissa kuten päivähoito, opetus ja terveyspalvelut. Silloin kun kehitysvammaisen henkilö tarvitsee erityispalveluita eivätkä ne järjesty ensisijaisen lainsäädännön kautta, ne järjestetään kehitysvammalain (519/1977) mukaisena erityishuoltona.

Keski-Suomen hyvinvointialueella on käytössä RAI- toimintakyvyn arviointimenetelmä vammaispalveluissa. Hyvinvointialueen asumispalveluiden myöntämiskriteerit perustuu tähän arviointijärjestelmään. Palvelun myöntämispäätöstä tehtäessä huomioidaan aina asiakkaan kokonaistilanne.

2.1 Erityishuollon kuntoutuksen ohjaus ja itsenäisen asumisen tuki

Asiakasta tuetaan ja ohjataan säännöllisillä ohjauksen ohjauksilla, jotka tapahtuvat joko asiakkaan kotona tai kodin ulkopuolella. Tämän lisäksi asiakasta voidaan tukea puhelimitse. Asiakas saa tukea tavanomaiseen elämään kuuluviin askareisiin, toimintaan sekä elämönhallintaan. Asiakasta tuetaan harjoittelemaan päivittäisiä toimintoja, käyttämään kodin ulkopuolisia palveluja sekä löytämään mahdollisuuksia virikkeelliseen ja mielekkääseen vapaa-ajan toimintaan. Palvelu on suunnitelmallista ja tavoitteellista.

Kotiin tukemisen työmenetelmiä ovat ohjaus, neuvonta ja tuki, joiden avulla pyritään saavuttamaan asiakkaan mahdollisimman itsenäinen suoriutuminen elämässä. Työmenetelmänä voi olla myös yhdessä tekeminen, jos se on asiakkaan tarpeiden ja toimintakyvyn kannalta perusteltua sekä moniammatillinen yhteistyö.

Asiakkaat ovat vammaispalveluiden asiakkaita, joilla on erityishuollon tarpeen vuoksi haasteita itsenäisessä selviytymisessä. Palvelua tarvitaan etenkin elämän nivelkohdissa lapsuuden kodista muutettaessa, opintojen alkaessa tai elämän muutoksissa.

Asumispalvelun asiakkaan osalta palvelu painottuu kuntoutuksen ohjaukseen.

2.2 Erityishuollon tuettu asuminen

Tuetussa asumisessa aikuinen asiakas asuu vuokralla tai itse omistamassaan asunnossa. Tuettu asuminen mahdollistaa vammaisen asiakkaan itsenäisen toiminnan. Tavoitteena on, että asiakas kykenisi huolehtimaan mahdollisimman itsenäisesti mm. asumisesta, ruokailusta ja päivittäisistä toiminnoista. Asiakasta tuetaan mahdollisimman itsenäiseen elämään. Asiakas saa tarvittaessa tukea/ohjausta mm. asioinnissa, kodinhoidollisissa tehtävissä jne. Palvelutarvetta arvioitaessa asiakkaan kokonaistilanne käydään kattavasti lävitse sekä huomioidaan asiakkaan omat voimavarat.

Tuetun asumispalvelun piirissä oleva asiakas voi olla esimerkiksi lievästi kehitysvammaisen henkilö, jolla on riittävästi taitoja suoriutuakseen omassa asunnossa vähäisen, mutta säännöllisen tuen avulla. Asiakkaan tuen, ohjauksen ja avun tarve sijoittuu aamun ja illan välille arkisin eikä hänellä ole säännöllistä tarvetta yöaikaiselle avulle. Asiakas suoriutuu viikonloppuisin ilman ohjaushenkilökunnan tukikäyntejä.

2.3 Erityishuollon palveluasuminen

Asiakas selviytyy päivittäisistä toiminnoistaan melko itsenäisesti tai kohtuullisella tuella. Avun tarve on toistuvaa. Palveluasumisen piirissä oleva henkilö voi olla esimerkiksi kehitysvammainen tai autismikirjon henkilö, jonka tuen, ohjauksen ja avun tarve sijoittuu aamun ja illan välille eikä hänellä ole säännöllistä tarvetta yöaikaiselle avulle.

Henkilökunta on paikalla aamusta iltaan myös viikonloppuisin, tarvittaessa kotihoidon yökäynti tai turvapuhelin. Asiakkaan ohjauksen, valvonnan ja huolenpidon tavoitteena on mahdollisimman suuri omatoimisuus.

Palvelutarvetta arvioitaessa asiakkaan kokonaistilanne käydään kattavasti lävitse sekä huomioidaan asiakkaan omat voimavarat. Mahdolliset muut lisävammat lisäävät päivittäisen ohjauksen, valvonnan, avun ja huolenpidon tarvetta.

2.4 Erityishuollon tehostettu palveluasuminen

Tehostettua palveluasumista järjestetään henkilöille, joiden hoidon ja huolenpidon tarve on ympärivuorokautista. Tehostettu palveluasuminen on toimintakykyä ylläpitävää ja edistävää toimintaa, jossa asiakkaalle järjestetään tukea, ohjausta ja apua palveluasunnossa. Tehostetun palveluasumisen piirissä oleva henkilö voi olla esimerkiksi kehitysvammainen tai autismikirjon henkilö, jonka tuen, ohjauksen ja avun tarve on ympärivuorokautista, eli hän tarvitsee myös yöaikaan säännöllistä valvontaa.

Tehostetun palveluasumisen asiakas tarvitsee yksilöllisen toimintakykynsä mukaisesti tukea, ohjausta ja apua muun muassa ruokailussa, hygienian hoidossa, pukeutumisessa, vaatehuollossa, siisteydessä ja muussa itsestä huolehtimisesta, terveyden ja sairauden hoidossa, kodinhoidossa, asioinnissa sekä toimintakyvyn ylläpitämisessä ja edistämisessä. Tuen tarvetta on myös osallisuuden toteutumisessa, kommunikaatioon liittyen sekä sosiaalisten suhteiden ylläpitämisessä. Tukea järjestetään asiakkaan yksilöllisen tilanteen mukaan.

Asiakkailla voi olla käytössä yksilöllisiä apuvälineitä, joiden käytössä he tarvitsevat henkilökunnan ohjausta ja apua. Palvelutarvetta arvioitaessa asiakkaan kokonaistilanne käydään kattavasti lävitse sekä huomioidaan asiakkaan omat voimavarat.

Tehostetun palveluasumisen yksikössä henkilökunnan on oltava paikalla ympärivuorokautisesti arkisin ja viikonloppuisin, ilman poikkeuksia.

Alaikäisten osalta tehostettua palveluasumista järjestetään alaikäisille henkilöille tarkoitettussa erityishuollon asumisyksikössä. Ensisijaisesti alaikäisen asumista ja hoitoa tukevat palvelut järjestetään lapsuuden kotiin.

2.5 Erityishuollon laitoshoido

Pitkäaikaista laitoshoidoa järjestetään erityishuollon tarpeessa olevalle henkilölle, jolla on erityisen runsas palvelutarve ja jolle ei voida järjestää hänen tarvitsemaansa ympärivuorokautista hoitoa tavallisessa tai tehostetussa palveluasumisessa. Laitoshoido sisältää hoidon lisäksi ravinnon, lääkkeet, puhtauden, vaatetuksen sekä sosiaalista hyvinvointia edistävät palvelut.

Pääsääntöisin pitkäaikaista asumista ei järjestetä laitoshoidona. Asiakkaan erityistarpeet tulee olla riittävästi huomioitu yksilöllisesti. Palvelun tavoitteena on kuntoutuminen ja kevyempään asumispalveluun ohjautuminen. Lyhytaikaisen laitoshoidon tavoitteet ovat samat.

2.6 Kuntouttava varhaiskasvatus erityishuoltona

Kaikilla lapsilla on subjektiivinen oikeus varhaiskasvatukseen. Kehitysvammalain toissijaisuudesta johtuen varhaiskasvatusta järjestetään pääsääntöisesti varhaiskasvatuslain perusteella. Tällöin varhaiskasvatusta järjestetään nimenomaan vanhempien työssäkäynnin mahdollistamiseksi tai jollain muulla lapsen vammaan tai sairauteen liittymättömällä perusteella.

Kehitysvammaisen lapsen varhaiskasvatus voidaan vahvistaa erityishuoltona annettavaksi kuntouttavaksi varhaiskasvatukseksi joko kokonaan tai osittain silloin, kun hoito järjestetään ensisijaisesti kuntoutuksellisista syistä sekä lapsen erityisen yksilöllisen hoidon ja huolenpidon turvaamiseksi. Kuntouttavan varhaiskasvatuksen tarpeesta tarvitaan lääkärinlausunto päätöksenteon liitteeksi. Palvelu tulee kirjata lapsen erityishuolto-ohjelmaan. Tällöin lapsen kuntouttava varhaiskasvatus on perheelle maksutonta.

2.7 Erityishuollon kuljetukset

Kehitysvammalain mukaista erityishuoltoa saavalla henkilöllä on oikeus saada maksutta ja ilman omavastuuosuuksia kuljetukset, jotka ovat hänelle erityishuollon saamiseksi välttämättömiä. Tällaisia kuljetuksia ovat esimerkiksi kuljetukset kehitysvammalain mukaisessa työ- tai päivätoiminnassa, päiväkotikuljetukset kehitysvammaisen lapsen ollessa erityishuoltona myönnettävässä kuntouttavassa varhaiskasvatuksessa sekä erityishuollon lyhytaikaisen hoidon palveluihin liittyvät kuljetukset.

Erityishuoltona myönnettävät palvelut vahvistetaan erityishuolto-ohjelmaan (EHO).